

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

ERŐS FERENC—KAPÁS ISTVÁN—KISS GYÖRGY

PSZICHOANALÍZIS A HADSEREGBEN*

1914—1918

A pszichoanalízis, a lelki betegségek gyógyításának egyik gyógymódja, századunk elején Bécsben született s innen indult világhódító útjára.

Az 1914-ben kitört első világháborút minden hadviselő fél megszenvedte, s különösen sok szenvedés hárult az Osztrák-Magyar Monarchiára, nem csupán katonai, gazdasági és politikai téren, hanem emberi szempontból is. A háborúk természetesen mindig megviselték az emberi idegrendszert, de az első világháború — az addigi legnagyobb az ilyen kataklizmák közül — hihetetlen mértékben tette tömegessé a lelki szenvedéseket. Nem véletlen, hogy 1914 és 1918 között figyeltek fel először az ideg orvosok — közöttük a pszichoanalitikusok is — egy sajátos tünetcsoportra, az úgynevezett „háborús neurózisokra”.

„A háború tömegesen produkálta az idegbetegségeket, amik magyarázatot és gyógyítást követeltek, de az eleddig uralkodó organikus és mechanikus magyarázó módok [...] teljesen fölmondták a szolgálatot” — mondotta a magyarországi pszichoanalitikus mozgalom megalapítója, Ferenczi Sándor¹ az 1918 szeptemberében Budapesten rendezett V. nemzetközi pszichoanalitikai kongresszuson tartott főreferátumában².

A pszichoanalitikusok számos olyan tünetet észleltek, amelyek egyértelműen utaltak a háborús helyzetektől és következményeiktől való félelemre és menekülésre. Idézett előadásában Ferenczi így fogalmaz:

„Ha csak mechanikus inzultusról volna szó, akkor e hatásnak legerősebbnek kellene lennie közvetlenül az erőszakos beavatkozás után. Ehelyett azt figyeljük meg, hogy a külső erőszaktól rázkódottak gyakran még célszerű intézkedéseket tesznek a menekülésre, pl. elmennek a köztérhelyre, és csak miután biztonságba helyezték magukat, omlanak össze és fejlődik ki náluk a tünet. Egyeseknél a tünetek akkor lépnek fel először, amikor rövid pihenés után újból vissza kellene térniök a tűzvonalba. A betegeknek ezt a viselkedését Schmidt joggal vezeti vissza leki momentumokra; ő azt hiszi, hogy a neurotikus szimptomák csak akkor fejlődnek ki, ha a múlt tudatza var állapota már eltűnt, és rázkódtatást szenvedett egyének a veszélyes szituációt gondolatban újra átélik. Mi úgy mondanók, hogy ezekkel a sebesültekkel olyasmí történik, mint azzal az anyával, aki a gyermekét hidegvérrel és halálmegevetéssel menti ki valamely fenyegető életveszedelemből, és a cselekmény véghezvitele után ájultan esik össze.”³

* E tanulmány „A pszichoanalízis és a magyar szellemi élet” című, az MTA Soros Alapítvány által támogatott kutatás keretében készült.

1 *Ferenczi Sándor* (1873—1933) 1908-ban csatlakozott Freudhoz és a pszichoanalízis megalapítójának igen invenciózus híve lett. 1913-ban megalapította a Magyar Pszichoanalitikai Egyesületet, 1918-ban kezdeményezésére tartották Budapesten az V. nemzetközi pszichoanalitikai kongresszust. Ferenczit 1919 áprilisában kinevezték a Budapesti Tudományegyetem Pszichoanalitikai Klinikájának professzorává. Katadrájától a Tanácsköztársaság bukása után megfosztották. Ezután haláláig magánpraxisból élt. A magyar pszichoanalitikus mozgalom világszerte elfogadott és ma is elismert kutatója, irányítója volt. Életéről, munkásságáról: *Lincényi Adorján*: *Ferenczi Sándorról*. In: *Ferenczi Sándor*: *Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében*. Budapest, 1982. 5—38. o.; *Harmat Pál*: *Freud, Ferenczi és a magyarországi pszichoanalízis*. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem kiadása, Bern 1986. 25—130. o.

2 *Ferenczi Sándor*: *A háborús neurózisok pszichoanalízise*. In: *Ferenczi Sándor*: *Lelki problémák a pszichoanalízis tükrében*. Id. kiadás, 199—225. o. Idézet a 200. oldalon.

3 *Ferenczi Sándor*: *A háborús neurózisok pszichoanalízise*. I. m. 207—208. o.

A háborús neurozist a következőképpen határozza meg Ferenczi: „A pszichoanalízis szerint a háborús neurozisek a neuroziseknek abba a csoportjába tartoznak, amelynek kifejlődésével nemcsak a genitális szexualitás — mint a mindennapos hisztériánál —, hanem az ún. *narcizmus*, az önszeretés is szerepel, hasonlóan, amint a demencia praecoxnál és a paranoiánál. Be kell ismernünk, hogy ezeknél az ún. narcisztikus neuroziseknél kevésbé szembetűnő a szexuális alap, különösen olyanok számára, akik a szexualitást még a genitalitással azonosítják, és nem szokták meg a »szexuális« szót a régi platói Eros értelmében használni.”⁴

A háborús neurozisekről előadást tartó Ferenczi Sándor maga is rendelkezett katonarvosi tapasztalatokkal. Katonai pályafutásáról Ernest Jones, Freud életrajzírója is megemlékezik. Egy 1915-ös levelében — írja Jones — Ferenczi beszámolt Freudnak arról, hogy analízist végzett parancsnokával, méghozzá lóháton. Meg is állapította, hogy ez volt az első nyilvántartott „lovass pszichoanalízis”.⁵

A Hadtörténeti Múzeum és Levéltárban megtalált német nyelvű „minősítési leírás” szerint Ferenczi 1914. október 26-án vonult be a pápai huszárokhoz. Az 1916-ban készített „minősítés” szerint komoly katonás fellépésű tiszt volt, aki, mint ezredorvos, elfojtott egy tifuszjárványt. 1916 januárjában helyezték fel a budapesti Mária-Valéria barakk-kórházba és az ideg- és elmeosztály vezetésével bízták meg. Érdeklődése ekkor fordult a háborús neurozisek felé. Erről a témáról elmélyült ismeretekre tett szert, hiszen mindennapi praxisában sok ilyen esetet kezel. Érthető, hogy e témáról rövidesen előadást tartott a kórház tudományos ülésén orvostársainak. Gyógyító tevékenysége nyilván sikeresnek bizonyult, mivel 1916. május 27-én arany érdemkereszttel tüntették ki. Ferenczi minősítési lapjának magyar fordítását függelékben közöljük.⁶

Ferenczi Sándor és a többi magyar pszichoanalitikus tudományos tevékenységének nemzetközi jelentőségét bizonyítja az a tény, hogy a háború utolsó napjaiban Budapest fontos tanácskozási színhelye volt. Az V. nemzetközi pszichoanalitikai kongresszust 1918. szeptember 28—29-én rendezték a Magyar Tudományos Akadémián. A kongresszus — amelynek fő témája a háborús neurozisek problémája volt — jelentős hivatalos elismerésben részesült. Budapest főpolgármestere, Bárczy István személyesen is üdvözölte a tanácskozást. Jones szerint „ez volt az első kongresszus, amelyen valamely kormány képviselői is részt vettek, ezúttal az osztrák, a német és a magyar kormány képviseltette magát. Részvételüket az indokolta, hogy egyre inkább fölismerték a háborús neurozisek szerepét a katonai tervezésben”⁷

Több korabeli tudósítás számolt be a kongresszusról, amelyen mintegy negyven szakember és számos érdeklődő vendég vett részt.

A Gyógyászat című folyóiratban megjelent tudósítás szerint „a hadügyminisztérium részéről Pausz dr. vezértörzsorvos, Valek dr. főtörzsorvos, a honvédelmi minisztérium részéről Szepešy dr. főtörzsorvos, Németh tanár főtörzsorvos és Hollósy törzsorvos voltak jelen. A porosz hadügyminiszter Holm dr. és Casten tanár törzsorvosokat küldötte ki. Ez utóbbi az ülés folyamán ki is jelentette, hogy „az illetékes katonai körök nagy érdeklődéssel kísérik minden oly tudományos törekvést, amely a háborús neurozisek gyógyítására irányul és különös figyelemmel vannak a psychoanalytikai kezelésre, amely irányban ott kísérletek is folynak.”⁸

A tanácskozás főreferátumát — mint említettük — Ferenczi Sándor tartotta „A háborús neurozisek pszichoanalízise” címmel. Előadásában kifejtette, hogy e betegség alapvetően pszichogen eredetű és kezelése is csak úgy lehet eredményes, ha pszichológiai, elsősorban pszichoanalitikus módszereket alkalmaznak gyógyítására.⁹

4 Ferenczi S.: i. m. 220. o.

5 Ernest Jones: Sigmund Freud élete és munkássága. Budapest, 1973. 445. o.

6 Az irat levéltári jelzete: HL Akvi. 13—857. (Ezúton köszönjük meg dr. Stephan Hardt segítségét a gót betűs kézírás német olvasatának leírásához.)

7 Ernest Jones: i. m. 457. o.

8 Hollósy István: Az V. nemzetközi psychoanalytikai congressus Budapesten. Gyógyászat, 1918. 517. o.

9 A kongresszuson elhangzott előadások egy része a következő kötetben jelent meg: Psychoanalyse der Kriegsneurose. Internationeler Psychoanalytischer Verlag, Wien, 1919. A háborús neurozisek problémája a háború után, 1920-ban ismét előtérbe került Ausztriában. Julius Wagner-Jauregg, bécsi ideggyógyász-professzort azzal vádolták ugyanis, hogy a vezetése alatt álló intézményben durván, sőt kegyetlenül bántak a háborús neurotikusokkal. Vizsgálóbizottságot hoztak létre, amelyben Freud — aki szakértőként vett részt — felemás módon ugyan, de megvédte Wagner-Jauregget. A vita részleteiről l. Ernest Jones: i. m. 507—510. o., valamint Kurt R. Eissler: Freud und Wagner-Jauregg vor der Kommission zur Erhebung militärischer Pflichtverletzungen. Wien, 1979.

A több mint négy éve tartó háborúban fizikailag és lelkileg kimerült országok hadvezetésének érdeklődését érthető módon kelthette fel a háborús neurózisok problémája. A katonai szervek érdeklődése azt az igényt és azt az elvárást fejezte ki, hogy a pszichoanalízist tömegméretekben, társadalmilag jelentős mentálhigiéniai kérdések megoldásában is felhasználják. A központi hatalmak hadvezetésének azonban már nem sok ideje maradt ahhoz, hogy lépéseket tegyen a pszichoanalízis katonaegészségügyi alkalmazása irányában. Mégis, pszichológiatörténeti kutatásaink során egy olyan dokumentumra bukkantunk, amely egyértelműen mutatja a nemzetközi tanácskozás hatását az osztrák és magyar katonai egészségügyre. A Hadtörténelmi Levéltárban talált dokumentum szerint a közös hadügyminisztérium 1918. október 9-én rendeletet bocsájtott ki „Az idegállomások további kiépítése és az idegbeteg hadirokkantak kezelése” tárgyában.¹⁰

Bár az iratnak csak egy mondata utal a pszichoanalitikus eljárás használatára, az előzményeket is figyelembe véve (katonaorvosok részvétele az említett budapesti nemzetközi kongresszuson, Ferenczi vizsgálata a háborús neurózisokra vonatkozóan stb.) úgy véljük, a lélekelemzés elméletének és módszereinek jelentős térhódítása volt ez a „kiadvány”, egy olyan közegben, amelyben az idegbetegek gyógyításának új módszerét széles körben lehet alkalmazni.

Az iratot, illetve rendelkezést 1918. október 12-én iktatták a magyar királyi honvédelmi minisztériumban. Lefordították és 20 példányban elküldték, vagy terveztek elküldeni a katonaegészségügyi intézményekbe. A dokumentum magyar fordításának impurum példányát találtuk meg. Az alábbiakban a teljes szöveget közöljük. A dokumentumot géppel írták, de számos stilisztikai és fordítási javítást tettek benne kézírással. Ezeket a kézírásos bejegyzéseket zárójelben közöljük.¹¹

KIADVÁNY

VALAMENNYI HONVÉD KERÜLET, A ZITA KIRÁLYNÉ HONVÉD HELYŐRSÉGI ÉS VALAMENNYI HONVÉD HADIKÓRHÁZ PARANCSNOKSÁGÁNAK.

ÁLLOMÁSHELYEIKEN.

Idegállomások továbbfejlesztése és idegbeteg hadisérültek kezelése.

A hadügyminiszter úr f. évi október hó 9.-én kelt Abt. 14.29021 számú és az idegállomások továbbfejlesztésére és valamint az idegbeteg hadisérültek kezelésére vonatkozó rendeletét az alábbiakban közlöm:

„A jelenlegi háborúban (a) hadineurózis terén szerzett tapasztalatok igazolják, hogy megfelelő, céltudatos, (szakszerű) kezeléssel a hadineurózisok legnagyobb része meggyógyítható, vagy legalább is annyira (javítható), hogy az idegbeteg hadisérültek önbizalmukat visszanyerve a társadalom munkaképes és hasznos tagjává vál(n)ak, mert hivatásukat teljesítve családjukat el tartani képesek, és nem kényszerülnek arra, hogy az államkincstárt ellátási illetékek (kiutalásával) terheljék.

A hadineurózisok kezelésének alapeszméje általában az, hogy az illető egyént munkaképesé tegyünk. Minnél hamarabb kerül az ilyen egyén szakszerű kezelés alá, annál biztosabb a gyógyeredmény.

A bevált kezelési módszerek(et) az alábbiakban közlöm:

Könnyebb esetek nem okoznak különösebb nehézségeket. (Ezen célra a szokásos különösen pszichikai) befolyás(olás)ok, villamos, hydriatikus, és mechanoterapeutikus eljárásokkal kombinálva (elégésesek).

Nehezebb esetekben erősebb befolyás(olás)ok szuggesztív útján ajánlatos(ak), amennyiben a szuggesztív hypnózis valamely egészségügyi intézetben nyelvi nehézségek miatt nem vihető keresztül, a beteget olyan intézetbe kell áthelyezni, ahol ezen nehézségek nem állanak fenn.

Azon esetekben, (ahol) az orvos törekvéseivel szemben erős ellenállást tanúsítanak, ahol tehát a felgyógyulásra szükséges akaraterő olyannyira hanyatlott, hogy a fenntemlített eszközökkel

¹⁰ K. u. k. Kriegsministerium. Abt. 14. Nr. 29. 021. Weiter Ausbau von Nervenstationen u. Behandlung von Kriegsneurotikern.

¹¹ Idegállomások továbbfejlesztése és idegbeteg hadisérültek kezelése. Az iratok levéltári jelzete: HL HM 1918 Eü. Osz. 641 cs. 569480. 12.

a gyógyulás nem érhető el, az orvos teljes joggal nyúlhat más, olyan eszközökhöz, amelyek a betegnek bár pillanatnyilag kellemetlenek, a hosszas tapasztalatok (alapján) azonban beváltak bizonyultak.

Ezekhez tartozik első sorban a feltétlen ágynyugalom, elkülönítés, izgató betegétrend, a gyógyulást hátráltató látogatások eltiltása esetleg dohányzási tilalom is. Az ilyen rendelkezések a beteggel (szemben) mindig orvosilag megokolandók; a radikális eset megfelelő szakszerű kezelése mellett másodsorban alkalmazható.

A hadineurózisok kezelésének az eredmény(t) (illetőleg) általában az orvos személyisége és ügyessége nyújt (kezeséget), mint ahogy a szakképzett orvosnak mindig módot kell találnia arra nézve hogy az (egyéb) kényelmetlen (eljárásokat vagy a fentemlített korlátozásokat olyan módon) hajtsa végre, hogy a beteg hiábavaló kínzás benyomását soha ne nyerve.

Különös nyomatékkal kell hangsúlyozni, hogy a munkat(h)erápia a hadineurózis kezelésé(nél) a legfontosabb tényezők egyike, és hogy erre (fokozott) figyelem fordítandó.

Ha egy idegállomáson az óhajtott győgyeredményt elérni nem sikerül, akkor a beteget más idegállomásra kell áthelyezni, ahol (esetleg a) győgyeredmény elérése már az orvos (egénisége következtében) is hamarabb fog sikerülni.

Olyan esetek, amelyek az orvos törekvéseivel szemben már több idegállomáson tanúsítottak ellenállást, olyan idegállomásokba adandók, át ahol a gyógyítás psychoanalytikus úton kíséreltetik meg.

Az ilyen idegállomások annakidején tudtul adatnak. —

Miután a hadineurózis eredményes kezelése csak az (ezen) célból felállított és szakorvosokkal rendelkező idegállomásokon lehetséges, valamennyi osztályorvosfőnök és kórházparancsnok(nak) különös kötelességévé tétetik, hogy a traumás neurózisban szenvedő egyéneket szemeljük ki és szakszerű kezelésüknek gyorsabb elérése végett idejekorán az illetékes idegállomásoknak adják át. —

Ezen kívül minden katonai parancsnokságnak (szakképzett ideggyógyászt) kell kijelölniök, akik a katonai parancsnokság körletébe tartozó kórházakat időről időre azon célból fogják meg látogatni hogy olyan idegbeteg hadisérülteket, akik a jelen határozványok dacára valamely idegállomásnak (még) nem adattak át, szemeljék ki és az illetékes idegállomásba való átadásukat rendeljék el.

A szakszerű kezelés késleltetéséért felelős egyén a katonai parancsnokságnak bejelentendő és az általa felelősségre (is) vonandó.

Az idegbeteg hadisérülteknek gyors felgyógyulását ezen betegeknek (szakszerű kezelésével) illetve a manifeszt tünetek a fent felsorolt gyógysegédletekkel való leküzdésével (esetleg különböző idegállomásokon) kell megkísérelni.

Olyan esetek, amelyek még nem gyógyultak (meg), de gyógyulásra reményt nyújtanak, továbbá olyanok, ahol egy bizonyos próbadíó betartása ajánlatosnak mutatkozik, az idegállomás (idegkórház, valamely kórház idegosztálya) által közvetlenül valamely idegbeteg hadisérültekből alakult munkacsoportnak lesznek átadandók.

Ezen munkacsoport(okat) meghatározott helyeken katonai vezetés alatt kell felállítani és (azokat) az őket fenntartó idegállomással (állandó együttműködésben kell fenntartani).

Visszaesők a megfelelő idegállomásra küldendők vissza.

A munkacsoportban való tartózkodás (időleges) az idegállomás javaslata szerint. Az odautalt lábadozóknak ellenőrzése szabályos időközben (történik meg).

Előgondoskodás (teendő továbbá) arra nézve, hogy ezen munkacsoportoknál bő és megfelelő munkára, különösen pedig mezőgazdasági és kerti munkálatokra alkalom nyújtassék.

Az ügyeletes szolgálatot a munkacsoportnál egy (szakképzett idegorvos) teljesíti. —

Az előre megállapított határidő eltelével az illető egyén a munkacsoportból orvosi véleménynyel végleges osztályozás végett azon idegállomásra tér vissza, amely őt a munkacsoporthoz utalta

A teljesen gyógyult esetek, ha minden szolgálatra egyébként is teljesen alkalmasok, — (és) amennyiben az elért eredmény biztosítása céljából egészségügyi szempontból három hónapig terjedő szabadságolásra tekintetbe nem jönnek mint »alkalmas«-ok az illetékes pötttesthez (intézet) vissza küldendők.

A gyógyult, azonban nem minden tekintetben (A. jegyzék szerint alkalmas esetek) az állomás parancsnokának (vezetőjének) jelentése és javaslata alapján felülvizsgálat elé állítandók.

A hadisérült idegbeteg minden katonai parancsnokság körletében kizárólag egy és ugyanazon felülvizsgáló bizottság elé állítandók, (ezen) bizottságoknál orvosi tag gyanánt egy elismert és tapasztalt ideggyógyász fog (közre)működni.

Olyan idegbeteg hadisérültek, akik már felülvizsgáltattak, és (kiknek) vagy mint »jelenleg alkalmatlan«(oknak) meghatározott időre, időleges rokkantsági nyugdíj (oda)ítéltetett, (vagy akik) rokkant, minden népfelkelési szolgálatra alkalmatlan«-oknak osztályozva elbocsáttattak, azonban részükre csak időleges rokkantsági nyugdíj állapított meg (és ennek folytán) ellátásuk további odaitélése végett (utólag) felülvizsgálat elé jutnak, a legközelebbi felülvizsgálat alkalmával a felülvizsgáló bizottság által először is valamely idegállomásra átadandók lesznek javaslatba

hozandók. Átadásuk a katonai parancsnokság által rendelendő el. Ezen rendelkezéstől csak akkor lehet eltekinteni, ha az adott esetben a felülvizsgálat előtt már a legkiválóbb idegállomások gyógykísérletei sem vezettek eredményre.

Azon egyének, akik mint »rokkant, minden népfelkelési szolgálatra alkalmatlan«-ok lettek elbocsátva, a fenti célból az 1915-évi Präs. Nr. 10 942 (itteni 8110) eln3—915. (számú rendelet)hez (mellékelt »Utasítás«) értelmében utókezelésbe lesznek átadandók.

Ezen intézkedéssel (előreláthatólag) sikerülni fog az esetek nagyobb részét meggyógyítani, vagy legalábbis annyira javítani, hogy a már odaitélt katonai ellátási illeték(ek) csökkenthető(k) sőt talán egészen elvonható(k) is) lesznek.

Végül elrendelem, hogy az 1916. évi október hó 3.-án kelt 22639/14. Präs. Nr. (itteni 342 079/5—916) számú rendelettemmel (már) felállított idegállomásokon kívül, a przemysli, lemergi, kassai, temesvári, sarajevoi, és mostari katonai parancsnokságok körletében is idegállomások állítandók fel oly módon, hogy tényleges működésük megkezdésével minden katonai parancsnokság körletében a hadineurózisban szenvedő egyének a fenti alapelvek szerinti megfelelő szakszerű kezelése biztosítva legyen.

Azon esetben, ha az utóbb nevezett parancsnokságok körletében szakorvosok jelenleg nem állnak rendelkezésre, akkor az idegállomás felállítását célzó előkészületek oly módon eszközözendők, hogy az idegállomás (valamely) orvosnak annak idején leendő kirendelése (mellett) teljes működését azonnal megkezdhesse.

Ezen új idegállomások működésének tényleges megkezdéséig hadineurózisban szenvedő egyének(nek) idegen katonai parancsnokság körletében levő idegállomásokba leendő átutalását illetőleg az 1916. évi 22639/Abt. 14. Präs. (itteni 342 079/5. 916) számú rendeletem határozványai maradnak érvényben.”

A hadügyminiszter úrnak fentt közölt rendeletét tudomásvétel és mihez tartás végett azzal adom le, hogy a hadineurózisban szenvedő honvéd egyének is fentti határozványok értelmében kezelendők.

FÜGGELÉK

Császári és Királyi Mária-Valéria Barakk-kórház
Budapest
Parancsnokság, hatóság, intézmény

MINŐSÍTÉSLEÍRÁS

FELJEGYZÉSI LAP

Az 1914. október 26—1916. május 31-ig terjedő időre		
1	Rendfokozat, állás	Királyi Honvéd ezredorvos a háború idejére
		Nem aktív utolsó állandó béketartózkodási helye: Budapest
2	Családi és utónéve	Dr. Ferenczi Sándor
3	Illetékes csapattest (katonai parancsnokság, honvéd csapat ill. népfelkelő körzet-parancsnokság)	Császári és Királyi Katonai parancsnokság Budapest
4	Előléptetés	1915. december 2.
5	A háború alatt adományozott legmagasabb kitüntetés, azonkívül a hadosztály parancsnokság dicsérete	Arany érdemkereszt a koronával, 1916. V. 27-én
6	Az érintett jellemének rövid leírása. Katonai tulajdonságai, viselkedése az ütközetben, különleges haditettei és tevékenysége	Komoly, nyugodt jellem. A katonai ismeretek elsajátítására törekszik. Fellépése katonás.
7	Alkalmassága közvetlen felsőbb parancsnokság vezetésére. Funkciói. Különleges alkalmassága valamilyen szolgálati ágazatra vagy állásra.	Ideggyógyászati osztály főorvosa. Alkalmazható törvényszéki orvosként is.
8	Befolyása alárendeltjeire, alkalmassága tisztikar, vagy intézmény stb. vezetésére	Kedvező
9	Megjegyzés	Alulírott a kórház parancsnokságát csak 1916 április közepén vette át, ezért a leírás nem teljes és ehhez is bevontam dr. Adolf Dögl ezredorvost mint rangidőt, aki 1915 májusától az intézmény állományában van. Budapest 1916 május 31.
10	A véleményező aláírása	(A kórházparancsnok aláírása nem olvasható csak Dr. Adolf Dögl ezredorvosé)
11	Véleményezés	(Az egyszavas vélemény nem olvasható, és az aláírás sem.)

A minősített által kitöltendő

A minősítetttről (a leírtról) kitöltendő

Alkalmazás a háború alatt (időrendben)

A minősített által kitöltve				
Tól-ig	Szolgálati változások (parancsnokság csapat, szolgálati állás)	Ebben a beosztásban végrehajtott csatái, hadműveletei különösebb nagyobb munkái	Mellette álló szolgálati viszonyú felettes (különleges fegyvertény szemtanúja)	Sebesülés, megbetegedés. (milyen egészségügyi intézményben, szabadság, hol?)
1914. okt. 26—1916. jan. 4-ig	Pápai Királyi Honvéd huszár ezred Huszárezred főorvosa	Egy tifuszbajrvány elfojtása	Huszárezred parancsnok Szeőke őrnagy	
1916. jan.	Az Ideggyógyászati Osztály vezetése a Cs. és K. Mária-Valéria Barakk-kórházban Budapestben		Kórház parancsnok	

Az összeírt (felírt) aláírása, amivel az adatok hitelességét igazolja:

Dr. Ferenczi Sándor ezredorvos